

Den norske tannlegeforenings Tidende

121. ÅRGANG – 2011

Ansvarlig redaktør: Ellen Beate Dyvi

Tidende ligger også på Internett i fulltekst med forfatter- og fritekstsøk: www.tannlegetidende.no

LEDER

Sammen igjen.....	5
Meget er forskjellig – både utenpå og inni	85
De svakeste blant oss.....	153
Hvite løgner, svarte løgner – og statistikk	217
Post testum	297
Ren flaks	357
Tidende – i særstilling	421
Om fyr og fyrstuer	499
Si det; der det høres og kan bli motsagt.....	633
Null verdt?.....	689
Rendyrking.....	763
En politikers valg	829
Ny arbeidsmarkedssituasjon?	905

PRESIDENTEN HAR ORDET

Kostnader i tannlegepraksis.....	7
Folkehelse – noe for tannlegene?	87
Grunnutdanning i odontologi – noe for deg?.....	155
Standarder for nødvendig tannbehandling og	god
klinisk praksis	219
Tannhelse er et forbrukerspørsmål	299
Egenandelstak og pristak – to vidt forskjellige ting.....	359
Lønn som fortjent?	427
Ferietid	503
Byen e' Bergen!	583
Andre prioriteringer?.....	635
Nye tider – samme etikk, i oppdatert utgave	691
Kompetanse.....	831
Er tennene på vei ”tilbake”?	907
Og det var det.....	987

NORDISK TEMA: Å RESTAURERE EN TANN

Att restaurera en tand – är det bra medicin?	8
<i>van Dijken, Jan W.V. och Ulla Pallesen:</i> Klinisk hållbarhet hos plastbaserade fyllningar i permanenta tänder.....	94
<i>Jacobsen, Thomas och Anders Lindberg:</i> Kariesekavering och kavitetdesign	18
<i>Kopperud, Hilde B. Molvig, Werner J. Finger og Preben Hørsted-Bindslev:</i> Moderne tannfargede fyllingsmaterialer	34
<i>Lægroid, Torgils, Tom Paulseth og Arne Lund:</i> Å utføre en fylling. Aspekter ved praktiske restaurerings- prosedyrer	88
<i>Mutluay, Arzu Tezvergil- og Leo Tjäderhane:</i> Aktuelle tendenser inom dental adhesjon	26
<i>Raadal, Magne, Ivar Espelid og Claes-Göran Crossner</i>	

Non-operativ vs operativ behandling av karies blant barn og unge. Er det tid for å endre strategi?.....	10
<i>Strand, Gunhild Vesterhus:</i> Tenner for hele livet	114

VITENSKAPELIGE ARTIKLER

<i>Ali, Muayad Khalid, Alexandra Elena Gran og Tore Bjørnland:</i> Implantatoverselselse ved Avdeling for oral kirurgi og oral medisin, Det odontologiske fakultet, Universitetet i Oslo 2008-2010	920
<i>Birkeland, Mariann Adolfsen, Catrine Baug Andreassen, Zouhir Ekeland Allouni og Nils Roar Gjerdet:</i> Surhet og bufferevne hos ulike drikkevarer på det norske markedet	700
<i>Espelid, Ivar og Jan Bergdahl:</i> Vil klinikere forske? Enquête blant tannpleiere og tannleger i Nord-Norge	164
<i>Frostad, Jørgen og Knut N. Leknes:</i> Periodontal forbehandling – en forutsetning for et vellykket resultat ved innsetting av tannimplantater på periodontittdisponerte pasienter	428
<i>Haugan, Tommy, Torill Arntsen, Are Kristoffer Hjeltnes, Anne Marie Veie Sandvik, Stein Tessem, Bjørn Thunold og Claudius Otto Zesing:</i> Ekstraksjon av første permanente molar hos 6-18 åringer i Region Midt-Norge.....	914
<i>Jacobsen, Nils:</i> Munnhulekreft, dentale biomaterialer og inflammasjon	636
<i>Jonsson, Malin V., Tove Ragna Reksten, Nicolas Delaleu og Mihaela C. Marthinussen:</i> Diagnostikk av munntørhet og bruk av saliva som diagnostisk verktøy	908
<i>von Kage neck, Joanna Gräfin, Hilde Molvig Kopperud, Inger S. Kleven og Jon E. Dah:</i> Helseisriko ved bruk av resinforsterket glassionomermateriale til barn.....	360
<i>Khanifam, Pejman, Kristin Kolltveit, Cato Mørk, Per Gjeremo og Hans R. Preus:</i> Periodontitt hos pasienter med psoriasis. En blindet, case-kontrollert studie	642
<i>Koldsl and, Odd Carsten:</i> Biologiske komplikasjoner i forbindelse med implantatbehandling	692
<i>Kubon, Anette, Kjell Størksen og Knut Tormes:</i> Orale manifestasjoner og tannbehandling ved epidermolysis bullosa.....	228
<i>Lund, Karl Erik:</i> Røykernes motstand til nye tobakksforebyggende tiltak	838
<i>Lygre, Henning:</i> Periodontal sykdom og bioaktive lipider.....	832
<i>Myrhaug, Thomas H., Jostein Grytten, Leiv Sandvik og Dag Ørstavik:</i> Kliniske rutiner ved rotbehandling hos spesialister i endodonti og allmennpraktiserende	

tannleger i Norge.....	300
<i>Rölla, Gunnar, Alix Young Vik og Bjørn Øgaard:</i>	
Om fluoriders virkningsmekanismer.....	366
<i>Seljestokken, Tone, Morten E. Berge og Kristin S. Klock:</i>	
Rotstiftforankring i faste proteser. Spørjeundersøking om indikasjon og bruk blant privatpraktiserende allmenntannlegar og spesialistar i oral protetikk.....	156
<i>Skartveit, Liv, Ketil Moen, Sølve Hellem og Jonn-Terje Geitung:</i> Kjeveleddspatologi registrert ved magnetisk resonans (MR).....	996
<i>Skeie, Marit S., Ivar Espelid, Kristin S. Klock, Anne Skaare og Dorthe Holst:</i> SMÅTANN-prosjektet har gitt ny kunnskap om småbarns tannhelse.....	220
<i>Skaare, Anne B., Aida Mulic, Mina Aker Sagen, Marte-Mari Uhlen og Anne Bjørg Tveit:</i> Dentale erosjoner blant studenter i Oslo i 2010.....	988
<i>Åstrøm, Anne Nordrehaug, Gunnar Ekback, Kristin S. Klock og Lennart Unell:</i> En femårsstudie av tannhelse og tannhelsevaner blant 65-åringar i Hordaland, Sogn og Fjordane og Nordland. Resultater fra 2007.....	434

KLINISK FAG

Jan Ingve Helvig: Erfaringer fra fire års offentlig tannlegepraksis for rusmiddelavhengige i Stavanger.....	234
Sigbjørn Løes og Knut Tornes: Mandibelrekonstruksjoner – utfordringer i odontologiens utkantstrøk.....	306

PÅGÅENDE FORSKNING

Gunn Johnsen og Jeanett Steinnes: Kariesprevalensen hos et utvalg 15–16 åringer fra Troms.....	443
--	-----

AKTUELT FAG

Ingar Olsen: Relasjonen orale infeksjoner – systemiske sykdommer.....	175
Ellen C. Vigen, Per Skjelbred og Lasse A. Skoglund: Den gode tannlegejournal. Hvilke formålskal en tannlegejournal tjene?.....	312
Caroline Hol og Malin V. Jonsson: Ny strålevernsforskrift – konsekvenser for klinisk odontologisk praksis?.....	446
Øystein Svindland og Nils Roar Gjerdet: Kliniske forskningsprosjekter og etisk regelverk.....	648
Lise Lund Håheim, Ingar Olsen og Kjersti S. Rønningen: Sammenheng mellom tannekstraksjon og myokardinfarkt.....	844

DOKTORGRADER

Gunnar Ekback: Selvrappertert tannhelse i Sverige og Norge.....	171
Linda Z. Arvidsson: Barneleddgikt i ansiktsregionen – tre av fire rammes.....	172
Shaza Bushra M. Idris: ”Forskaling” til oppbygning av nytt bein.....	173
Ying Xue: Samtaler mellom celler ved tilheling av benbrudd.....	238
Dipak Sapkota: Genuuttrykk i utvikling av munnhulekreft.....	239
Nazik Mostafa Nurelhuda: Karies blant tolv år	

gamle skolebarn i Sudan.....	240
Elisabeth Aurstad Riksen: Effects of epigenetic and environmental factors on biomineralization.....	316
Karstein Haldorsen: Primært Sjögrens syndrome: forekomst, forløp og genetik.....	650
Maren Lillehaug Agdal: Er odontofobi og sprøytefobi forbundet med dårlig tannhelse?.....	651
Kristin Haukebø: Odontofobi og sprøyteskrekk: undersøkelse av én-sesjonsterapi.....	706
Jan Tore Samuelsen: Stoffer i plastfyllingsmaterialer kan gi celledskader.....	847
Kijakazi Obed Mashoto: Effekt av tannbehandling på livskvalitet hos ungdom i Tanzania.....	848
Staffan Danmark: Plast som muliggjør gjenskapning av beinvev.....	1002

NYTT FRA NIOM

Ellen M. Bruzell: Nytt om herdelamper.....	111
--	-----

Skadelig innhold i skyllevæske og tannkremer?.....	1004
--	------

FRA BIVIRKNINGSGRUPPEN

Helseplager minsket etter utskiftning av amalgamfyllinger.....	708
--	-----

AKTUELT

Tannlegeforeningens påtroppende generalsekretær: Lederutdanning haster mest.....	40
Aleidis Løken: Hva skal til for at Helsetilsynet reagerer?.....	42
Ny leder for sprek hundreåring.....	44
Samhandlingsreformen: Det store kompetanseløftet for tannhelsetjenesten.....	114
Samhandlingsreformen: Skal sikre oss helsetjenester også i fremtiden.....	117
Journalen kan avgjøre ved tilsyn.....	119
Vil ha hiv og aids tilbake på dagsorden: Større utfordringer enn noensinne.....	122
En veileder i bruk av faglig skjønn ved nødvendig tannbehandling: God klinisk praksis – fra null til hundre.....	176
Usikkerheten rundt klinikken i Bergen: Kan føre til svekket undervisning.....	178
Lønnet utdanning skal sikre dobbeltkompetanse: Dårlig tilvekst av kvalifiserte lærere.....	242
Sosiale og regionale forskjeller i tannhelsetilstand og tannhelsetjenester: Mange faktorer påvirker tannhelsen.....	244
Samarbeid om kvalitetsindikatorer for tannhelse viser: Statistiske forskjeller i Norden.....	246
En legende ser seg tilbake.....	248
Den store tannlegetesten.....	318
Vil beskytte barna.....	320
Ny versjon av NTFs nettsted www.tannlegeforeningen.no: Færre klikk.....	322
NIOM på plass i nye lokaler.....	324
Forum for tillitsvalgte, Gardermoen, 31. mars– 1. april, 2011: Innholdsrikt og engasjert.....	372
Helsebiblioteket.no: Faglig oppdatert om tannhelse.....	378
International Dental Show (IDS) 2011 i Köln:	

En spektakulær messeopplevelse	380
Norsk Tannvern 100 år: Fremsynt jublant.....	448
Akkurat passe stor	650
Sommerskole for barn og unge: Interesserte i forskning	653
Identifiseringsarbeidet etter 22. juli: Fra status som savnet til bekreftet død	710
SATS – vekkelsesmøte for samhandling i Tromsø.....	712
På valg.....	850
Barnas prosjekt i Pipa i Brasil på Norgesturné for å skaffe sponsorer: Norske tannleger stilte Opp.....	858
Næringspolitisk forum 2011 – 2.–3. september, Asker: Media, markedsføringslov og prising	860
FDI-kongressen 2011, Mexico by, 14.–17. september: Dramatikk og vitenskap	864
Aleidis Løken: Tannlegeansvar – tre nye dommer.....	869
Odontologisk klinikk legges til Det medisinsk-odontologiske fakultet i Bergen: Optimisme etter vedtak.....	926
Lønnspolitisk forum, 19.–20. oktober: Strammere marked?.....	928
Tannhelsen er best i Hedmark	1006
Ny etatsstruktur i Oslo Kommune: Ingen dramatikk for tannhelse.....	1008
NTFs medlemsundersøkelse 2010.....	1010

NTFs LANDSMØTE 2011

Presidentens tale.....	932
NTFs landsmøte 2011, Bergen 13.-15. oktober: Hyggeligste landsmøte på lenge!	934
Åpningsforedrag: Livet: et usikkert prosjekt.....	937
Protetikk og biomekanikk i det svekkede bittet.....	939
Farlige slimhinneforandringer	940
Den gode fylling.....	941
Kreftbehandling og orale komplikasjoner	942
Nøktern antibiotikabruk kan anbefales	942
Naturlig skjønnhet og estetisk kirurgi: Ja takk, begge deler!	943
Sunt kosthold: Gøy og godt!	944
Både jobb og familie: To liv på én gang.....	945
Mot til å se, trygghet til å handle.....	946
Veileder på turné.....	947
Tannlegenes fremtid: Felles risikofaktorer	948
Studentforskning fenger	950
Nybygget i Bergen på god vei.....	951
Holder en knapp på banketten	952
Fem på landsmøtet	953
NTFs informasjonsmøte.....	954
Nordental 2011	958
Hva serverer utstillerne?.....	962

MØTER

NTFs ledermøte, Gardermoen 26. november 2010: Gode diskusjoner.....	48
Greater New York Dental Meeting (GNYDM) 26.11–01.12.2010: Stort møte I The Big Apple	50
New York, New York	51
Midt-Norgemøtet – Trondheim 17. og 18. mars: Stort og godt – for 21. gang.....	326
IADR, San Diego, 16.–19. mars 2011: Kolonisering av	

ikke-orale Gram-negative bakterier i munnen.....	658
21. mai 2011: Æresseminar for professori farmakologi, Per Løkken: Et slag for odontologisk farmakologi	659

KOMMENTAR OG DEBATT

Politikk er ikke sexy, politikk er ikke gøy...(Kari Odland) 53 Svar til Kari Odland: Fagpolitikk er viktig, fagpolitikk er givende! (Arnt Einar Andersen).....	55
Hvor dårlig er tannbehandlingstilbudet til de pleietrengende? (Bjørn-Olav Engebretsen).....	56
Behandlingstilbudet til pleietrengende (Bjørn Horgen Ellingsen)	57
En etterutdanning å leve med (Reinert Amundsen).....	58
Kommentar til innlegg fra Reinert Amundsen: Om etterutdanning (Inger-Johanne Nyland).....	59
Den gode henvisning: Hva bør en henvisning fra tannleger inneholde? (Caroline Hol og Stein Johannessen).....	125
Den gode henvisning: Svar til Hol og Johannessen (Ellen C. Vigen, Per Skjelbred og Lasse A. Skoglund)	127
Tannbehandlingstilbudet til pleietrengende: Svar til Bjørn Horgen Ellingsen (Bjørn-Olav Engebretsen)	130
Svar til Bjørn Horgen Ellingsen (2) (Pasientens sønn)..	131
Helsenett og direkteoppgjør med HELFO: Konkurransesvridning til fordel for DOT? (Pål-Espen Tannmand).....	132
Svar til Pål Espen Tannmand (Jørn André Jørgensen) ..	132
Et godt råd (Ole Kristian Smestad)	185
Misforståelser om Vitals renter (Britt-Iren Spjeld, divisjonsdirektør, Vital forsikring).....	186
Vil du ha bedøvelse? (Steinar Osmundsen sr).....	187
Den gode henvisning: Supplerende kommentar (Stein Johannessen).....	189
Kommentar til Kari Odland: Politikk er ikke sexy... (Truls Breyholtz)	190
Svar til BTF-formann Truls Breyholz (Kari Odland)....	191
Statistisk sentralbyrå om tannhelsetilstand og tannlegetjenester (Dorthe Holst)	253
Presisering om SSB sine rapportar om tannhelse (Arne Jensen og Trond Ekornrud, SSB).....	255
Aldersgrense til besvær (Arne Hedemark)	256
Svar til Arne Hedemark (Aleidis Løken)	257
Norsk Helsenett – ingen nytte, ingen glede: Kun enorm frustrasjon og kostnad (Øyvind Simonsen).....	258
Vil du ha bedøvelse? – i Tidende nr. 3, 2011: Svar til tannlege Osmundsen (Septodont, Frankrike).....	258
Kommentar til Spør advokaten i Tidende nr. 2, 2011: Moms på tannteknikk fra utlandet (Tom Godtfredsen)329	
Svar til Godtfredsen (Dag K. Nilsen, advokat, NTF)....	329
Sannhetens øyeblikk? (Liz Günther).....	385
Svar til Liz Günther: Det ubehagelige møtet med Forbrukerrådet (Geir Røed, testansvarlig, Jarle Oppedal, faktasjef og Terje Kili, fagansvarlig for helsemarkedet, Forbrukerrådet)	387
Svar til Liz Günther fra NTFs generalsekretær: Hvem dolker hvem i ryggen? (Richard R. Næss)	389
Svar til Liz Günther (Pål Brodin, dekan og Pål Barkvoll, instituttleder).....	390
Apropos aldersgrense (Rolf Elling Berg).....	391

Svar til Rolf Elling Berg (Richard R. Næss)	392
Aldersgrense til besvær! (Arvid Olsen).....	391
Svar til Arvid Olsen: Alder er noe vi skal glede oss over (Jan Theien).....	395
Test av "tannlegekvalitet" (Carl-Henrik Gullaksen).....	455
Sannhetens øyeblikk: Svar fra Liz Günther.....	458
Sannhetens øyeblikk: Svar til Günther (Richard R. Næss)	459
Sannhetens øyeblikk: Kommentar til NTFs generalsekretær (Jon Arne Gangvik Østgård)	460
Sannhetens øyeblikk: Svar til Østgård (Richard R. Næss)	460
Zen og kunsten å reparere en tann (Rolv Præsteng)	461
Er prisene hos privatpraktiserende tannleger for høye og er tannlegene uetiske? (Bjørn Hogstad)	462
Det uetterrettelige møtet med Forbrukerrådet (Einar Berg)	560
Svar til Einar Berg: Møtet med Forbrukerrådet (Terje Kili)	561
Til Tidendes lesere (Øyvind Simonsen)	562
Apropos aldersgrense (Arne Hedemark)	563
NTF og finansiering av tannbehandling for voksne (Jan Ingve Helvig).....	662
Kommentar til Jan Ingve Helvig (Gunnar Lyngstad)	663
Forbrukerrådets test, nok en gang (Einar Berg)	663
Hvem kontrollerer kontrolløren? (Kåre Andersen)	664
Si det også der det betyr noe (Jørn André Jørgensen) ..	873
Hvor går NTFs valgte organer? (Truls Chr. Breyholtz) 875	
Null verdt? Nei da (Torbjørn Guldseth)	876
Svar til Torbjørn Guldseth (Gunnar Lyngstad).....	876
Beklager (Ellen Beate Dyvi)	877
Munnhulekreft, dentale biomaterialer og inflammasjon (Arne Hedemark)	965

PRAKSISDRIFT

Norsk avdeling av et utenlandsk foretak – NUF	61
Lønnsavtale for tannhelsesekretærer	134
Trygdestønad for tannbehandling i 2011: Endringer i "Det gule heftet"	199
Trygdestønad for tannbehandling: Hva skal vi si til pasientene?.....	260
Stønad i permisjonstiden: Rett til permisjon og rett til lønn	261
Tannturisme – informasjon til publikum	331
Aksjeloven moderniseres og forenkles	398
Lovpålagt bedriftshelsetjeneste i tannlegevirksomheter: En oppdatering	466
Trygdeoppgjør – en varm potet?	666
Av arbeidsminister Hanne Bjørstrøm: Ny og modernisert arbeidstvistlov	717
Avtaleforhold med tannhelsesekretærene.....	878
Nytt strålevernsforskrift er trådt i kraft.....	967
Forsikringer for tannleger – pålagte og mulige	1014
Spør advokaten.....	62, 135, 200, 264, 666, 718, 1015

SNACK OM ETIKK

Har du tenkt på og har du tid til akuttpatienten?.....	63
Tannlegedekning og utenlandsbehandling	139
Annonsering – for hvem?.....	197
Globalt tannhelsemarked – nye utfordringer	265
Delta i prosessen!	333
Varsleren – et sunnhetstegn!	401
Tillit tapes på ett sekund	468
Etikk, estetikk og kosmetikk	669
Refleksjoner fra postbunken	721
Takk for meg.....	881
Gapestokk	969
God veileder om god klinisk praksis.....	1017

BOKNYTT 206, 272, 340, 415, 474, 674, 888, 1032

TIDENDES SOMMERHEFTE

Dette må du gjøre før du dør	506
2000 år gamle tenner: Nyere arkeologiske funn.....	511
Grønland	514
Tysklandsstudentar	518
Tannlegestudentar som sat i tyske konsentrasjons- leirar 1943–45	522
Jentetur til Iran	526
Puddelpatrioten	530
Syklet Norge på langs	532
Fjell, fakta og fiksjon	534
Figurative forbindelser.....	536
Endodontisk nødhavn med komplikasjoner – en fiksjon	538
Fyrbyggeren – Fyrformann Elling Ulvestads fortelling 1909–1954	542
Et kirurgisk kasus fra Middelalder-Oslo – Nil Nocere* 545	
100 år siden: Noen tannlegeaktualiteter	546
En klassetur De luxe	550
Hva skal du lese? Og hva kan du tilby en turist?.....	556

MINNEORD

Reidar Kr. Sivertsen.....	270
Gisle Bang.....	1025
Bjørgulf Dale	1026
Jüri Kurol	1027

REISERAPPORTER

Reiserapport: Støttet av minnefondet for Knut og Liv Gard og for Frans Berggren: Kurs i avtakbarprotetikk	729
Minnefond for Knut og Liv Gard og for Frans Berggren: På utveksling.....	975

LANDSMØTEPROGRAM OG KURSKATALOG

Landsmøteprogrammet 2011, nr. 9	577–628
Kurskatalog for våren 2012, nr. 12	761–824